

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Evy Sakálovej a sudcov JUDr. Ivana Machyniaka a JUDr. Rudolfa Čirča v právnej veci žalobkyne **V. L. – E., K.**, v dovolacom konaní zastúpenej JUDr. R. S., advokátom, so sídlom v D. proti žalovaným **1/ E., spol. s r.o.**, so sídlom v B., **2/ Ing. J. H.**, bývajúcemu v B., **3/ R., a.s.**, so sídlom v B., **4/ O., a.s.**, so sídlom v B., **o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy a o vypratanie nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 8 C 181/97, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 23. februára 2006, sp.zn. 6 Co 210/05, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 23. februára 2006 sp.zn. 6 Co 210/05 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 28. októbra 2003 č.k. 8 C 181/97-173 v spojení s opravným uznesením zo 14. septembra 2004 č.k. 8 C 181/97-221 zamietol návrh žalobkyne, ktorým sa domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy z 25.4.1997, ktorej predmetom bol prevod nehnuteľnosti parcela č. X., súpisné č. X. – zastavaná plocha, budova o výmere X. m², zapísanej na LV č. X. pre katastrálne územie S. uzavretej medzi žalovanými 1/, 2/ a 3/ (správne medzi žalobkyňou a žalovanými 1/ a 2/ – poznámka Najvyššieho súdu SR) a súčasne zamietol aj jej návrh o vypratanie predmetnej nehnuteľnosti. Žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovanému 4/ trovy konania a žalovaným 1/, 2/ a 3/ náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že žaloba o neplatnosť právneho úkonu je

žalobou o určenie, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je v zmysle § 80 písm.c/ O.s.p., predpokladom prípustnosti ktorej je naliehavý právny záujem na jej určení. Ten je daný predovšetkým vtedy, keď sa podaním návrhu predíde zásahu alebo sa vytvorí pevný základ pre usporiadanie právneho vzťahu medzi účastníkmi. Tam, kde už k zásahu došlo, je na mieste iný než určovací petit. Keďže v danom prípade sa žalobkyňa mala možnosť domáhať ochrany svojich práv aj iným procesným prostriedkom, čo aj urobila (súčasne podala návrh o vypratanie nehnuteľnosti), z hľadiska procesného má prednosť žaloba na plnenie pred určovacou žalobou. Navyše, platnosťou kúpnej zmluvy, sa súd môže ako otázkou prejudiciálnou zaoberať aj v konaní o vypratanie nehnuteľnosti. Dospel preto k záveru, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na žalobe o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, z ktorého dôvodu žalobu v tejto časti zamietol. V súvislosti s nárokom žalobkyne o vypratanie nehnuteľnosti, sa najskôr zaoberal otázkou platnosti kúpnej zmluvy z 25.4.1997. Na základe výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že ide o platný právny úkon. Uviedol, že zmluva o záložnom práve na nehnuteľnosti zo dňa 30. mája 1995, ktorej vklad bol povolený Katastrálnym úradom v Bratislave pod č. V. dňa 10. júla 1995, v čl. 4 upravovala spôsob, akým banka môže so založenou nehnuteľnosťou naložiť v prípade, že klient a záložca nesplní podmienky zmluvy a nebude včas uhrádzať splátky istiny a úroky. Zmluva, okrem iného určovala, že banka môže po predchádzajúcom upozornení klienta a záložcu, založenú nehnuteľnosť predať aj v priamom predaji za cenu určenú súdnym znalcom alebo prostredníctvom organizácie oprávnenej na výkon tejto činnosti. Keďže v danom prípade bolo preukázané, že banka upozornila žalobkyňu na predaj založenej nehnuteľnosti včas písomne dňa 27. marca 1996, ktorá písomnosť jej bola doručená 9. mája 1996 (t.j. 11 mesiacov pred uskutočnením jej predaja) a nehnuteľnosť bola predaná spôsobom dohodnutým v zmluve, ktorý neodporoval zákonu, postupovala v súlade s uzavretou zmluvou a s právnymi predpismi. Žalobu žalobkyne preto aj v časti o vypratanie nehnuteľnosti zamietol.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 23. februára 2006, sp.zn. 6 Co 210/05 na odvolanie žalobkyne vo výroku, ktorým okresný súd žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy zamietol, potvrdil. V časti návrhu o vypratanie nehnuteľnosti konanie zastavil a rozhodol o trovách odvolacieho konania. V súvislosti so žalobou o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, na rozdiel od súdu prvého stupňa, dospel k právnemu názoru, že žalobkyňa preukázala naliehavý právny záujem v zmysle zákonných predpokladov uvedených v § 80 písm.c/ O.s.p. na požadovanom určení. Napriek tomu rozhodnutie súdu prvého stupňa o zamietnutí tejto žaloby považoval za vecne správne. Uviedol, že posúdením tých tvrdení

a listinných dôkazov, ktorými žalobkyňa odôvodňovala a preukazovala v konaní neplatnosť právneho úkonu, neboli splnené zákonné predpoklady neplatnosti v zmysle § 37 a § 39 Občianskeho zákonníka (ďalej len OZ). Vychádzal rovnako ako súd prvého stupňa zo zistenia, že zmluvou o záložnom práve na nehnuteľnosti, uzavretou medzi žalobkyňou a žalovaným 4/, bola pohľadávka vzniknutá zo zmluvy o úvere č. X. zo dňa 7. apríla 1995 zabezpečená nehnuteľnosťou, ktorá bola predmetom prevodu kúpnej zmluvy uzavretej medzi žalovanými 1/, 2/ a 3/ (správne medzi žalobkyňou a žalovanými 1/ a 2/ – poznámka Najvyššieho súdu SR). Neplatnosť kúpnej zmluvy nebolo možné vyvodiť „zo žiadneho právneho úkonu vykonávaného v rozpore s úverovou zmluvou“. Žalobkyňa mala totiž preukázateľne vedomosť o realizácii záložného práva (písomné upozornenie z 27. marca 1996, ktoré prevzala 9. mája 1996). Jej námietky spočívajúce v tom, že okresný súd nesprávne vec po právnej stránke posúdil, resp. že nedostatočne vyhodnotil dôkazy, považoval za neopodstatnene podané. Rozsudok súdu prvého stupňa preto v tejto časti ako vecne správny potvrdil. Rozhodnutie o zastavení odvolacieho konania v časti návrhu o vypratanie nehnuteľnosti odôvodnil tým, že žalobkyňa nezaplatila súdny poplatok za odvolanie súčasne s podaním odvolania a ani dodatočne v stanovenej lehote na výzvu súdu. Keďže jej súd nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov, v tejto časti odvolacie konanie zmysle § 10 ods. 2 zákona č. 71/1992 Zb. zastavil.

Tento rozsudok krajského súdu napadla v celom jeho rozsahu včas podaným dovolaním žalobkyňa. Navrhla rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež okresného súdu zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. K prípustnosti dovolania v konaní o neplatnosť zmluvy uviedla, že súdy jej svojím postupom znemožnili preukázať skutočnosti, ktorými odôvodňovala neplatnosť kúpnej zmluvy. Okresný súd, sa vzhľadom na jeho právny záver o nedostatku jej naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti, odmietol týmito skutočnosťami zaoberať. Krajský súd, ktorý v otázke naliehavého právneho záujmu dospel k opačnému právnemu názoru, sa síce zaoberal platnosťou zmluvy, avšak len z hľadiska jedného ňou tvrdeného dôvodu. Na ďalšie z tých, o ktoré opierala svoj návrh a odvolanie a na ktoré poukazovala, odvolací súd vôbec nereagoval a nevzal ich do úvahy bez toho, aby svoj postup v odôvodnení rozsudku bližšie vysvetlil. Odvolací súd jej týmto nesprávnym postupom znemožnil realizovať jej procesné práva, ktoré jej Občiansky súdny poriadok priznáva a teda odňal jej možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm.f/ O.s.p. V tejto súvislosti poukazovala na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. októbra 2000 sp.zn. 5 Cdo 93/2000. Dovolanie odôvodnila tiež tým, že rozsudok krajského súdu

spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (neexistovala platná plná moc na uzatvorenie kúpnej zmluvy pre rozpor medzi záujmom záložcu a záložného veriteľa, určenie ceny nehnuteľnosti bolo v rozpore s dobrými mravmi, predaj sa uskutočnil v rozpore so záujmami záložcu a na úkor záložcu, atď.). Prípustnosť dovolania, vzťahujúceho sa na výrok o zastavení konania o vypratanie nehnuteľnosti, odôvodnila rovnako tým, že týmto postupom jej krajský súd odňal možnosť konať pred súdom. Uviedla, že krajský súd jej nesprávne nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov, hoci zákonné podmienky pre vyhovenie návrhu boli splnené. Následne v rozpore so zákonom v tejto časti odvolacie konanie zastavil. Tento nesprávny postup zapríčinil, že vecnú správnosť prvostupňového rozhodnutia na základe včas podaného odvolania v inštančnom konaní už nepreskúmal.

Žalovaní svoje právo vyjadriť sa k dovolaniu nevyužili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie bolo podané v lehote určenej v § 240 ods. 1 O.s.p. osobou oprávnenou na tento procesný úkon, skúmal ďalej, či dovolanie smeruje proti takému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré možno podľa zákona týmto opravným prostriedkom napadnúť. Dospel pritom k záveru, že dovolanie je v danej veci prípustné pre vadu uvedenú v § 237 písm.f/ O.s.p.

Podľa § 237 písm.f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 písm.f/ O.s.p. treba rozumieť taký postup súdu, ktorým znemožní realizáciu tých procesných práv, ktoré účastníkom občianskeho súdneho konania procesné predpisy priznávajú za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov. Medzi tieto práva účastníka občianskeho súdneho konania patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, ktoré v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky, okrem zákonov, zaručuje článok 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a článok 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ale aj Ústavného súdu Slovenskej republiky (Nález z 12. mája 2004 sp.zn. I ÚS 226/03) za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite, v súlade

s ustanovením § 157 ods. 2 O.s.p. odôvodniť, je odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa vyporiadava so všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami účastníka. Porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 237 písm.f/ O.s.p. a zároveň aj dôvodnosť podaného dovolania. Neudržateľný je preto právny názor považujúci nedostatky v odôvodnení súdneho rozhodnutia len za tzv. inú vadu konania (R 11/98; porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 27. apríla 2006 sp.zn. 4 Cdo 171/2005).

Podľa názoru dovolacieho súdu v posudzovanej veci v konaní o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy bolo takouto vadou postihnuté konanie pred odvolacím súdom (čiastočne aj konanie pred súdom prvého stupňa).

Z obsahu spisu totiž vyplýva, že žalobkyňa sa už v návrhu na začatie konania domáhala určenia neplatnosti právneho úkonu nielen na základe skutočnosti, že predaj nehnuteľnosti bol realizovaný bez toho, aby jej bol tento zamýšľaný právny úkon včas oznámený, čím došlo k porušeniu § 299 ods. 2 Obchodného zákonníka a čl. 4 zmluvy o záložnom práve, ale aj z iných dôvodov (kúpa bola realizovaná formou priameho predaja, bez jej súhlasu, bez dražby, za nízku kúpnu cenu; prieči sa dobrým mravom a je preto v rozpore s § 39 OZ). V odvolaní proti rozsudku okresného súdu žalobkyňa uviedla ďalšie skutočnosti, ktoré podľa jej názoru majú za následok absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy (nedostatok platnej plnej moci oprávňujúcej žalovaného 4/ k uzavretiu kúpnej zmluvy, neexistencia súhlasu k zastupovaniu žalovaného 4/ treťou osobou, neplatnosť záložnej zmluvy z dôvodu jej rozporu s § 37 ods. 1 a § 39 ods. 1 OZ). Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu (čiastočne aj okresného súdu) je však zrejmé, že sa zaoberal otázkou platnosti kúpnej zmluvy výlučne z hľadiska splnenia podmienok uvedených v § 299 ods. 2 Obchodného zákonníka (po zistení, že žalovaný 4/ upozornil žalobkyňu včas na zamýšľaný výkon záložného práva, dospel zhodne s názorom okresného súdu k záveru, že v prípade kúpnej zmluvy ide o platný právny úkon). Odôvodnenie rozhodnutia celkom postráda konkrétne dôvody, pre ktoré vôbec

nereagoval na opakované námietky žalobkyne uvedené v odvolaní proti rozsudku okresného súdu spočívajúce v tom, že kúpa bola realizovaná formou priameho predaja, bez jej súhlasu, bez dražby, za nízku kúpnu cenu, čo sa v konečnom dôsledku prieči dobrým mravom a je teda v rozpore s § 39 OZ. V odôvodnení rozhodnutia bližšie nevysvetlil, z akého dôvodu sa vôbec nezaoberal ďalšími skutočnosťami žalobkyňou uvedenými až v odvolaní, ktoré podľa žalobkyne mali za následok neplatnosť kúpnej zmluvy. Neuviedol, či sa tak stalo z dôvodu, že neboli splnené zákonné podmienky pre ich pripustenie ako odvolacieho dôvodu v zmysle § 205a ods. 1 O.s.p., alebo z dôvodu, že z hľadiska platnosti kúpnej zmluvy išlo o skutočnosti bez právneho významu, prípadne z iných dôvodov. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že hoci súd nie je povinný z úradnej povinnosti skúmať všetky skutočnosti, ktoré by mohli mať za následok absolútnu neplatnosť právneho úkonu, musí k nim však prihliadnuť za predpokladu, že vyšli za konania najavo (§ 132 O.s.p.). To následne musí nájsť odraz aj v odôvodnení rozhodnutia súdu.

So zreteľom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že dovolaním napadnutý rozsudok krajského súdu mal pre nedostatok riadneho odôvodnenia rozhodnutia v časti o nároku o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy za následok porušenie práva žalobkyne na spravodlivé súdne konanie. Žalobkyňa preto opodstatnene namietala, že krajský súd jej odňal reálnu možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm.f/ O.s.p.

Pokiaľ žalobkyňa poukazovala na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. októbra 2000 sp.zn. 5 Cdo 93/2000, treba uviesť, že v danej veci ide o iný prípad, než bol predmetom riešenia v tomto konaní.

K dovolaniu žalobkyne, ktorým napadla výrok rozsudku odvolacieho súdu o zastavení odvolacieho konania o vypratanie nehnuteľnosti pre nezaplatenie súdneho poplatku, dovolací súd udáva, že Najvyšší súd Slovenskej republiky už vo svojom rozsudku z 30. júna 1993 sp.zn. 4 Cdo 70/93, uverejnenom v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky pod č. 50/1997 vyslovil, že zastavenie konania pre nezaplatenie súdneho poplatku podľa § 10 zákona č. 71/1992 Zb. v znení neskorších predpisov, hoci pre tento postup nebol zákonný dôvod, je odňatím možnosti účastníkovi konať pred súdom podľa § 237 písm.f/ O.s.p.

Podľa názoru dovolacieho súdu práve o takýto prípad v preskúmvanej veci ide.

Žalobkyňa podala odvolanie na okresný súd 7. januára 2004, pričom odvolací súd o ňom nerozhodol do 31. augusta 2005. Vec bolo preto potrebné dokončiť podľa práva platného do 31. augusta 2005, t.j. podľa Občianskeho súdneho poriadku v znení do 31. augusta 2005 (§ 372l ods. 2 novely O.s.p. vykonanej zákonom č. 341/2005 Z.z. s účinnosťou od 1. septembra 2005). To znamená podľa znenia Občianskeho súdneho poriadku, ktorý oprávnenie vykonať výzvu na zaplatenie súdneho poplatku po podaní odvolania a rozhodovanie o návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 O.s.p., zveril súdu prvého stupňa a nie odvolaciemu súdu. Rovnako v rámci konania vo veci súdneho poplatku bolo potrebné na vec vzťahovať Zákon o súdnych poplatkoch v znení účinnom v čase podania odvolania, t.j. v znení novely vykonanej zákonom č. 531/2003 Z.z. účinnej od 1. januára 2004 (ďalej len Zákon o súdnych poplatkoch). V tom čase platné znenie Zákona o súdnych poplatkoch v ustanovení § 12 ods. 1 veta druhá stanovilo, že vo veciach poplatkov za konanie na odvolacom súde rozhoduje súd, proti rozhodnutiu ktorého odvolanie smeruje, ak o poplatku nerozhodol odvolací súd. To znamená, že aj o zastavení konania pre nezaplatenie poplatku za odvolanie rozhoduje súd prvého stupňa a nie odvolací súd.

V posudzovanej veci z obsahu spisu vyplýva, že odvolací súd nielenže urobil výzvu na zaplatenie súdneho poplatku, ale rozhodol aj o návrhu žalobkyne o oslobodenie od súdnych poplatkov a o zastavení odvolacieho konania pre nezaplatenie poplatku, hoci k tomu nebol oprávnený. Príslušným rozhodnúť bol nepochybne len súd prvého stupňa, v danom prípade okresný súd. Svojím postupom tak odňal žalobkyni možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm.f/ O.s.p.

Keďže konanie zaťažil vadou, ktorá zakladá jednak prípustnosť dovolania a je tiež dôvodom, pre ktorý dovolací súd musí napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť, Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok Krajského súdu v Bratislave v celom rozsahu podľa § 243b ods. 1, 2 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Na záver dovolací súd dáva odvolaciemu súdu do pozornosti zákon č. 273/2007 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, najmä jeho prechodné ustanovenia účinné od 1. júla 2007.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. septembra 2008

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová